

Et komplet pileskaft med tværpil og kær

Af Hans Dal
Marine – Arkæologisk - Gruppe

I sensommeren 2002 fandt amatørmarinarkæologer fra Marine – Arkæologisk – Gruppe et unikt fund på den undersøiske stenalderboplads ”Ronæs Skov” i Gamborg Fjord, Vestfyn - et komplet pileskaft med tværpil og kær.

Pileskaftet blev fundet under en regnosceringsdykning, hvor en af dykkerne var svømmet ud for at hente en bøje, som var blevet efterladt efter at sommerens undersøgelse var stoppet.

På tilbagevejen svømmede han over et sandet område, hvor der tidligere er opsamlet omlejret flint.

Her stødte han på et ca. 5 x 5 meter stort gytjeområde, hvor der lå en træstamme. Tæt ved stammen stak der et lille stykke vandretliggende træ op af havbunden, og ved at vifte i gytjen, kom der et tyndt skaft til syne.

En sådan fundsituation er ubeskrivelig. Det skal opleves. Man mærker hver gang suset, når man støder på træoldsager, og en masse tanker løber gennem hovedet:

Er det et redskab? Måske en ny type man ikke tidligere er stødt på? Er det skæftet?

Er der efterladenskaber efter surring eller tjære? etc. etc.

Skal man prøve at beskrive det indtryk man får, når en trægenstand er frilagt, er det træets

udstråling, når det ligger og lyser op i den lysbrune gytje, omgivet af grene og kviste, blade, hasselnødder og agern.

Her fornemmer man et lille glimt af fortiden. Tiden står stille, og man drømmer sig 6000 år tilbage og forestiller sig, hvordan trægenstanden kan have ligget i en skovbund.

”Som i et par levende øjne føles det som om der er endnu er liv i træet”.

Når træet kommer op til overfladen og er blevet sikret med skumgummi i en bakke med vand, begynder den lyse farve at aftage.

Dette skyldes den iltning, træet er udsat for.

Den udstråling, træet havde under vandet, begynder at forsvinde – *”øjnene” bliver matte, træet dør og fornemmelsen af fortiden er væk”.*

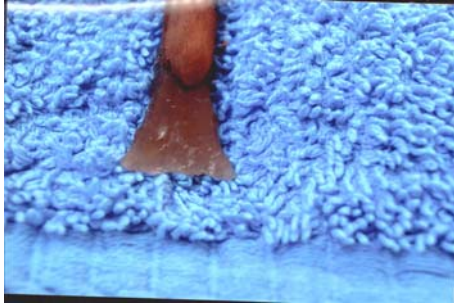
Pileskaftet er analyseret af Claus Malmros som har fundet ud af, at skaftet er fremstillet af en 5 årig tilsyneladende retvokset gren af kvalkved (*Viburnum Opullus*).

Det er 90 centimeter langt og 0.9 cm tyk og er lille smule tyndere mod kærven. Et antal sideskud er omhyggeligt blevet afskåret, så overfladen fremtræder helt glat og uden ujævnheder.

I kær-enden er skaftet omviklet med et tyndt lag plantefibre/bast af uvis art, som også fandtes pletvis længere fremme mod spidsen.

Der er ikke bevaret surringsmateriale til fastgørelse af tværpilen. Der er heller ingen spor efter klæbemateriale (birketjære), til fastklæbning af pilespidsen og styrefjer.

Flint-pilespidsen, som sad fast i pileskaftets kær, er en såkaldt tværpil med bred udsvajet æg (Stationsvejtypen)

Denne type pilespids var den mest anvendte i Ertebølleperioden pga. at den var nem at fremstille, og meget effektiv, når den ramte et byttedyr.

At pilen har haft en stor gennemslagskraft, og dens skarpe og brede æg har givet store skader på sin vej gennem byttet, fremgår af fund fra flere bopladser, hvor der er fundet skudhuller og fragmenter af tværpile i knoglematerialet.

Buen og pilen var et af stenalderjægerens vigtigste jagtvåben.

Buen kunne være lavet af udkløvet, specielt udsøgt og langsomtvoksende elmetræ med meget tætte og regelmæssige årringe.

Selve buen var flad og havde et håndgreb, og to runde og halvcirkelformede ”horn” til fastgørelse af buestrengen, som kunne være fremstillet af enten plantefibre, hår, sener eller tarme.

Pilen kunne være fremstillet af forskellige træsorter som fyr, hassel, birk eller ulvstrøn (kvalkvæd). Størrelsen kunne variere fra fra 90 – 100 cm. I bagenden af skaftet var der udskåret en kær til buestrengen.

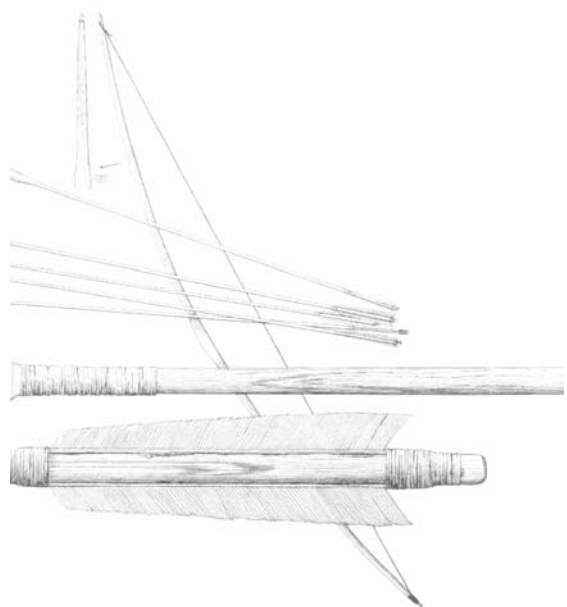
Tværpilen var fæstnet med en tjærebelægning i en lille kær i skaftets forende, og forstærket med en surring af bast eller senetråd.

Ved langsom opvarmning udvandt man tjære af birkebark, som blev anvendt som klæbemiddel. Rester af sådan tjerebark er fundet på enkelte pileskafter, som temmelig sikkert stammer fra påklæbning af styrefjer

Til sidst spørgsmålet, som vi aldrig får svar på. Hvad skete der den dag pilen blev afskudt? Var det et fejlskud eller en forbier, siden den blev fundet på 2 m vand ca. 135 meter fra land. For at kunne forstå det, må man skelne imellem den nuværende topografi i området, og den topografi, der har været på bosættelsestidspunktet. Den havstigning og landsenkning, der har foregået siden sidste istid, har været med til at forandre landskabets oprindelige udformning, så kysten gennem tiderne er blevet nedbrudt og udlignet.

Ud for Ronæs Skov bopladsen har kystlinien i jægerstenalderen nogenlunde fulgt den nuværende 2 meter kurve, hvilket vil sige, at strandbredden for 6000 år siden lå ca. 125 meter ud for den nuværende kyst.

Pilen forsvandt i det daværende sivområde og blev bevaret, takket være de gode bevaringsforhold for organisk materiale i de konstant vandmættede dyndlag.

Hans Dal, hansdal@post.tele.dk

publicerad med vänligt tillstånd 2003 på
Marinarkeologi, www.subarch.com